

FRAŇOVI KRAĽOVI

27. IV. 1948

K náčrtku krátkeho filmu o škole mal by som tieto poznámky:

Časť historická — škola za Maďarska — má sa len mihnúť akoby úvodom. V nej éra apponyiovská nech je vyjadrená lepšie vybavenou školou, v ktorej sa vyučuje po maďarsky, čomu deti nerozumia, a ako protiklad nech sa tiež premietne zle vybavená slovenská škola cirkevná, zaučajúca deti však len vedomostiam najprimitívnejším a najdôkladnejšie len náboženstvu. Tu možno prefať obraz citátom zo Štúra o potrebnosti všeobecného vzdelávania ľudu (pozri Slovo na čase), potom môže prísť niekoľko obrazov o rozčlenení národného školstva, ako sa v návrhu uvádza. Avšak viacej než na tieto veci kládol by som dôraz na náležité a presvedčivé vysvetlenie nemiestneho a nespravodlivého spoločenského členenia v škole. Tu sa bude musieť pomáhať i štatistikami. V každom prípade však najprv obrazom, ako deti do 10—11 rokov sedia všetky pospolu, potom jedno dieťa odchodí do vzdialeného mesta na gymnázium. 2—3 deti (počet nech je primeraný percentuálnemu rozvrstveniu žiactva na jednotlivých druhoch škôl pred vojnou) začnú chodiť do bližšieho mesta na meštiansku školu, kým všetky ostatné deti zostávajú ďalej v triede v zadných laviciach. Teraz bude treba vyjadriť, aké sú možnosti detí s takýmto vzdelaním. Chlapec z gymnázia bude študovaný. Deti z meštianok môžu na isté presne vymedzené zamestnania, resp. školy. A väčšina v tom samom čase bezradne ostáva stáť so svojim školským svedectvom z ľudovej školy v ruke. Do ďalších škôl nemôže, do remesla ho neprijímajú (žiadajú meštiankárov), východiska nikde, iba v nádenničine, v zlej obžive na malom otcovskom hospodárstve a pod.

Vhodne treba zasunúť výrok Komenského s jeho

obrazom o potrebe vzdelávania všetkej mládeže, mestskej i dedinskej, v škole ako na spoločnom učilišti. Tiež opätovne treba zasunúť v tejto súvislosti Štúra, ktorý reklamuje vzdelávanie pre všetkých ľudí bez rozdielu. Skrátka, oprieť treba osnovu filmu o škole o praktické podmienky a predpoklady spoločenské a hospodárske tak, aby všetci ľudia videli, že starý školský systém nielen vzdelanie v potrebnej miere neposkytoval, ale priamo bol výrazom a pomocníkom spoločenského zotročenia prevažnej väčšiny nášho obyvateľstva.

Dejiskom nech je dedinská škola.

Po oslobodení. Snahu a ochotu rozličných drobných ľudí pootvárať pre dediny meštianske školy, a to aj v krčmách a inde treba doplniť aj vhodným obrazom o tom, že sme školy otvorili v panských kaštieloch. Nech sa uvedie aj číslo, v koľkých sme školy umiestnili a niekoľko záberov z nich. Upozorňujem na Lednické Rovne.

K záveru: nesústredovať sa len na to, že Janičko môže byť aj inžinierom. Sústrediť sa na to, že nový školský systém všeobecnú vyššiu úroveň vzdelania chce poskytnúť ľuďom, aby sme mali lepšie vzdelaných robotníkov, roľníkov, remeselníkov a zo všetkých týchto najnadanejší môžu byť aj inžiniermi atď. Treba tiež zosmiešniť nejakým obrazom starú predstavu o vzdelaní ako o východisku k nejakému žobráckemu úradníctvu. Nie každý meštiankár musí byť železničiar alebo sluha v úrade. Váhu tiež treba položiť na to, aby bolo zrejmé, že po 9 rokoch školskej dochádzky sa bude musieť chodiť na ďalšie školenie, i keď sa ide „do života“.

F. Král napísal predlohu pre film o novej škole pomerne rýchlo. Novomeský ho o ňu požiadal 7. IV. 1948:

„Považoval by som za potrebné a užitočné, keby o význame a dosahu štátnej a jednotnej školy sa urobil krátky film. Taký 5,7 až 10 minútový. Film má prostým ľuďom objasniť úmysly zákona o jednotnej štátnej škole a konfrontovať nové skutočnosti v školstve so starým stavom. Keďže Ty si spisovateľ, tak ráč aj písať. Napíš zatiaľ iba legendu na 3—4 stranách (strojom písaných), na ktorých by sa zachytili generálne znaky školstva včera, dnes a zajtra, zrozumiteľné nášmu človekovi. Le-

Prosím v tomto smere korigovať a doplniť náčrt. Zohnať čo najviacej a čo najväčšmi presvedčivých štatistických dát, aby na niektorých diagramoch sa tiež mohla vyjadriť naliehavosť novej školskej úpravy. Nedávno bežal odborný krátky film o tom, kedy majú ľudia používať elektrický prúd a v ktorom čase treba ním šetriť. Tak nejako si predstavujem aj tento film o škole. Sústrediť pozornosť na niekoľko najmarkantnejších a najviacej známych zjavov v školstve a nie na zjavy náhodné, periférne, nie centrálné.

Povereník:
L. Novomeský

---

gendu píš z hľadiska možnosti vyjadrenia obrazom. Všetko ostatné bude starostou filmových pracovníkov. Daj sa príležitostne s chuťou do roboty, nech zamestnáme našich filmárov užitočnými prácami.“

Napriek presným inštrukciám povereníka (prednosta II. odboru ich určite uplatnil v scenári) filmári asi film o zmenách v školstve nenakrútili. Nespomína ho ani Král v knihe *Za krajší život* (1949), hoci v nej ináč dosť podrobne píše o svojej práci na Povereníctve školstva.